

Zabudnutý Štefánik?

06.05.2005

Osud bol ku generálovi MILANOVI RASTISLAVOVI ŠTEFÁNIKOVI štedrý a krutý zároveň. Tragicky skonal na vrchole slávy a politickej kariéry, dva týždne pred svadbou s neterou talianskeho kráľa. Osud sa však kruto pohrával s celou jeho rodinou. Kto mu v tom pomáhal?

Sekcia: Ľudia a príbehy / Príbehy

"Môj dedko sa nikdy nezmieril s tým, že sa nevie pravda o jeho bratovi. Nechápal, prečo našu rodinu prenasledujú, prečo jeho syna prepustili z armády," hovorí Tamara Michaela Dudášová (59), praneter generála Štefánika, o období, čo nasledovalo po jeho smrti. Milan Rastislav mal jedenásť súrodencov. Traja zomreli v útlom veku, jedna sestra bola ochrnutá, osud ďalšej zostal nejasný na území Maďarska. Vetva rodu po bratovi Pavlovi je stratená v Amerike. Brat Kazimír bol československým diplomatom, pôsobil na ambasáde v Buenos Aires, po Februári 1948 rodina s ním stratila kontakt a až roku 1971 prišla správa z Argentíny, že umrel. Igor Branko, evanjelický farár, zomrel bezdetný v Juhoslávii. Jediný z rodu, kto zanechal potomkov na Slovensku, bol Ladislav Dušan Štefánik.

FÁMY O SMRTI

"Dedko bol verejným notárom v Spišskej Novej Vsi," hovorí o ňom Tamara Dudášová. Po skone Milana Rastislava mal smutnú povinnosť usporiadať rodinné veci. "Hovoril nám, že keď prišiel do Paríža, bratov byt bol vykradnutý. Zmizli najmä dokumenty. Dedko tvrdil, že major Šebo, ktorého na Štefánika nasadil Eduard Beneš, bol rýchlejší," spomína pani Dudášová.

Je známe, že Beneš európskeho "leva salónov" nemal v láske. Neoficiálne sa traduje, že generál ho raz inzultoval, čo mu český politik

nikdy neodpustil. Tamaru Dudášovú podobné fámy nezaujímajú, skôr sa pýta, prečo na Slovensku dodnes nie je komplexne zmapovaná postava zakladateľa našej štátnosti. "Viac si ho ctia vo Francúzsku než doma," myslí si. Podľa nej by mali slovenskí historici nahliadnuť do archívov v Taliansku, vo Francúzsku a najmä v Prahe. Už aj preto, aby sa zamedzilo špekuláciám o jeho smrti. "Otec mi hovoril, že v šesťdesiatych rokoch sa stretol s profesorom

Kubelíkom, ktorý generála pitval. A ten mu o protokole z pitvy povedal: Promiňte, já jsem to tak napsat musel..."

POSLEDNÝ DRAGÚN

Už počas prvej republiky boli vzťahy medzi československou vládou (v ktorej bol Eduard Beneš) a Štefánikovcami napäté. Rodina po zosnulom generálovi musela zaplatiť exekúcie, dlhy, ktoré mal voči štátu. Tlaky na rodinu spôsobili, že bratia Kazimír a Igor Branko sa rozhodli žiť v cudzine. Pavol Štefánik, syn Ladislava Dušana, podľa vzoru slávneho strýka vstúpil do armády. Osud mu však nedoprial naplno prejaviť veliteľské schopnosti. *"Otec bol posledným slovenským dôstojníkom, dragúnom vo vojenskej jednotke kapitána Kmicikiewicza v československej armáde,"* hovorí pani Dudášová o roku 1953, keď major Štefánik musel opustiť armádu. Politrukom nevyhovoval aj preto, že nevstúpil do KSČ. Nepomohlo mu, že počas druhej svetovej vojny s armádou prešiel front od Buzuluky až po Prahu, že v roku 1945 viedol vojenskú rozvedku u generála Ludvíka Svobodu, že bol dvakrát vyznamenaný vojnovým krížom, že dostal Rad SNP II. triedy, medailu "za pabjedu" od Stalina a ďalšie vyznamenania. *"Bol prísny a pedantný veliteľ, ale ľudský. Keď opúšťal posádku v Jeseníku, ktorej velil, nastúpení vojaci sa otočili chrbtom, aby nevidel, že im tečú slzy po tvári,"* hovorí dcéra.

PRÍKORIA A PONÍŽENIA

"My Štefánikovci sme nikdy nikomu, žiadnej politickej strane neprepožičali svoje meno," zdôrazňuje Tamara Dudášová. Tvrdí, že rodina dodnes dbá, aby nepoškodila dobré meno predkov, hoci prežila mnohé príkoria a poníženia. Sama nikdy nezabudne na učiteľa Orlíka, ktorý bol súčasne riaditeľom školy v Jeseníku. *"Keď som bola v šiestej triede, tvrdil, že Štefánik bol zradcom československého národa. Vedel, kto som, sedemkrát ma vyvolal a vždy mi dal päťku, ale nikdy som to po ňom nezopakovala. Zaprela by som vlastnú krv,"* spomína.

Jej otec mal situáciu sťaženú aj tým, že sa oženil s Máriou Nevickou zo šľachtickej rodiny von Prokopovitsch, dcérou arcidekana gréckokatolíckej cirkvi. *"Mojej matke režim nedovolil učiť. Bola profesorkou, ale zarábala tak, že bielila bielizeň za 500 Kčs mesačne. Jediné, čo mohla učiť, bola ruština. Dokonca tlmočila Leonidovi Brežnevovi, keď po vojne prišiel na Slovensko,"* opisuje svoje detstvo. Po odchode z armády jej otec desať rokov robil šoféra sanitky. Keď sa v roku 1963 konečne mohli presťahovať na Slovensko do Bratislavy, Pavol Štefánik pre ČSAD a ČSA plnil zvláštne úlohy. Mal na starosti letiská, ale ozvali sa zranenia z vojny, hrozila mu amputácia nohy. V roku 1973 odišiel do invalidného dôchodku, roky odslúžené v armáde mu však do penzie nezaráтали. Zomrel roku 1992 po štvrtom infarkte.

VRÁTIA ČESI OBRAZY?

"V časoch, keď sme sa nemohli pýšiť menom Štefánik, ani sme sa nesnažili stýkať s ostatnou rodinou. Nijaké listy či návštevy. Aby nemali problémy," spomína. Vtedy ona ani jej sestra nemohli študovať na vysokej škole. Bývalá zdravotná sestra na geriatrickej je hrdá, že absolvovala aspoň 6 semestrov Lekárskej fakulty – ale až ako 54-ročná na Univerzite tretieho veku. Menej hrdá je pri hodnotení súčasnosti. *"Dúfala som, že úrady a politici už budú ústretovejší,"* netají sklamanie.

Pred šiestimi rokmi chcel prezident Rudolf Schuster udeliť

Milanovi Rastislavovi Štefánikovi hodnosť generála slovenskej armády in memoriam. Údajne to v parlamente stopla SDĽ. Táto pocta mu bola udelená až vlni v máji na pamiatku 85. výročia jeho smrti. Synovec major Pavol Štefánik, prepustený z armády vo veku 38 rokov, sa rehabilitácie nedočkal. Mohla by sa o to pokúsiť jeho dcéra súdnou cestou. "Na to som príliš hrdá," hovorí a dodáva, že je ešte veľa vecí, ktoré ťažko pochopiť. Prečo Slovákov nezaujímajú Gauguinove obrazy, osobné vlastníctvo astronóma Štefánika? Kolekcia malieb, ktoré si jej prastrýko priviezol z Tahiti, je Národnej galérii v Prahe, ostatné pozostalosti sú na zámku Konopište. "V roku 1993 sme napísali na ministerstvo kultúry, aby žiadalo o navrátenie obrazov. Odpoveď doteraz neprišla," konštatuje.

Sme naozaj ľahostajní k vlastnej histórii a ku kultúrnemu dedičstvu? Možno by sa aj dnešní politici mali naučiť obľúbenú vetu Milana Rastislava Štefánika: "Národu sa nedáva, len žobrákovi, národu treba obetovať!"

Článok nájdete na: <http://lesk.zoznam.sk/cl/11246/103708/Zabudnuty-Stefanik->